

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 2. Argumentorum solutio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

21 DECIMASEPTIMA CONCLUSIO. Ex natura rei potest idem intellectus habere simul actum scientiæ intuitivæ, & actum distinctum fidei de eodem obiecto. Ita P. Suarez 3. part. tom. 2. disp. 19. 2. 2. in fine, P. Valentia 2. 2. disp. 1. q. 1. p. 4. & q. 1. p. 1. Hæc conclusio ex dictis supra, vbi probavi esse quid positivum, actum fidei esse obscurum legitime deducitur, quia obscuritas fidei, & claritas scientiæ intuitivæ non opponuntur, ut habitus & privatio: imò etiam si opponerentur, cum diversis actibus inhaerent, inter se non repugnant. Recognosce dicta supra de obscuritate actus fidei. Poriori ratione dicendum est posse componi actum fidei, cum actu scientiæ abstractivæ. Ita Suarez, Valentia, & plurimi ex antiquis apud Torres supra, dubio, sexto. Hanc conclusionem tradidi propter legitimam illationem, quam habeat cum antecedentibus, & maximam cum illis affinitatibus, licet sub præfixo titulo huius puncti legitime non caderet, ne alibi nova opera longius illa tradere cogeret.

§. II.

Argumenta soluta.

22 Obiic. primò contra conclusionem, quã diximus per eundem actum posse cognosci diversa obiecta materialia, & præcipuè contra illam, in qua diximus posse cognosci diversa obiecta materialia, vnum ex motu fidei divinæ, & alterum ex motu opinionis, vel fidei humanæ: Si res ita se habeat poterit idem actus esse verus & falsus quia poterit conformari cum vno obiecto, & disconformari cum alio, quod absurdum videtur. Rursus poterit obijci alio modo: si per eundem actum assentiri Deo dicenti Verbum esse incarnatum, & homini dicenti se in navali prælio cum inimicis fortiter dimicasse, actus fidei poterit esse falsus: consequens est absurdum: ergo antecedit. Consequentiam probò. In actu per eandemmet entitatem affirmatur Verbum esse incarnatum, & hunc hominem in navali prælio dimicasse, hoc secundum obiectum non ita se habet, sicuti repræsentatur: ergo totus actus evadit falsus. Probo consequentiam: quotiescunque per aliquem actum plura affirmantur ex defectu vnius non existentis eodem modo sicuti repræsentatur per actum, totus actus evadit falsus, sicuti quãdo ego dico omnes homines currunt, ex eo præcisè quod vnus non currat, actus totus est falsus, & non dicimus esse verum quatenus conformatur cum currenibus, & falsum quatenus disconformatur cum non currenibus: ergo eodem modo actus ille, qui duo respicit obiecta per eundem indivisibilem respectum ex parte actus etiam per diversa motiva ex parte obiecti, absolute erit falsus ex eo quod non conformetur cum illorum altero: ergo actus fidei erit falsus quod dici nequit.

23 Vtramque obiectionem simul proposui, etsi in opposita absurda nostra conclusio ex illis deducatur, quia eadem doctrinã vtrique faciendum est satis. Motu dupliciter posse iudicium aliquod tēdere in duo obiecta materialia, & illa affirmare: primò affirmando coniunctionē vtriusque; seu vtriusque obiecti indivisibiliter per modum vnius, & hac ratione tēdit intellectus in duo obiecta materialia per vnicum actum quando in vtrumque tendit ex eodem motivo; sic quãdo ego ex eodē motivo affirmo omnes homines currere, partialia obiecta huius iudicii per modum vnius, & indivisibiliter significantur eodē actu, sed quia actus illa respicit, quoad affirmationē, & negationē ac si essent vnicum obiectum. Quãdo hac ratione obiecta materialia diversa eodē inspicuntur actu, ut actus sit verus, necessum est obiectum secundum omnes illius partes illi esse conforme, & ex defectu cuiuslibet actus erit absolute falsus: sic quando dico ego: omnes homines currunt, ex eodem motivo iudicans Petrum currere, & Ioannem currere, erit verus si omnes currant, & vno tantummodo decepto erit falsus.

24 Alio modo potest tendere actus in duo obiecta materialia, non collectivè, siue per modum vnius, sed quasi disparatè in ordine ad affirmationem, ita ut eodē modo illa obiecta affirmantur per eundem actum, ac affirmarentur per actus diversos. Hac ratione tendit intellectus in duo obiecta per eundem actum, quotiescunque assentitur duobus illis obiectis ex motu speciei distinctis, quia cum motiva formalia specie distinguantur & materialia obiecta sunt distincta, eadem ratione fertur intellectus in illa in ordine ad affirmationem, & negationem, ac illa affirmaret, & negaret per diversos actus, quia diversa est ratio, quæ movet ad affirmationem vnius, à ratione, quæ movet ad af-

Franc. de Quicquid, Philosoph. Tom. 11.

firmationem alterius. Quando intellectus ita fertur per eundem actum in hæc obiecta, actus dicitur verus ex conformacione, quam habebat cum vno obiecto; & falsus, ex disconformacione, quam habebat cum alio, conformis vni obiecto, & disconformis alteri, vel habens duplicem conformitatem cum vtroque, si vtrumque obiectum ita se habet, sicuti repræsentatur per actum, quia hic actus eodem modo repræsentat hæc obiecta, ac si esset duplex distinctus: sed si esset duplex actus, quilibet haberet veritatem, & falsitatem distinctam, ita ille actus habet veritatem, vel falsitatem inaduatè distinctam respectu diversorum obiectorum, & ita potest esse verus respectu vnius obiecti, & falsus respectu alterius, præcipuè in sententia, quæ veritatem, & falsitatem actuum in extrinseca denominatione constituit, sicut enim eadem quantitas indivisibiliter sumpta potest esse æqualis huic, & inæqualis illi, sic idem actus intellectus potest esse conformis huic obiecto, & disconformis illi.

25 Ex his vtraque obiecto faciliè dissolvitur. Ad primam, Respondeo actum respicientem diversa obiecta materialia ex eodem motivo non posse esse verum, & falsum, sed absolute esse verum, vel falsum, & sic actus, quo dico, omnis homo currit, absolute erit verus, vel falsus, & non poterit partim veritatem, partim falsitatem habere. Ad secundam, Respondeo actum; quo ego credo obiectum revelatum à Deo, & aliud obiectum revelatum ab homine, necessariò esse verum quatenus est actus fidei divinæ in ordine ad obiectum revelatum à Deo, & posse falsum esse quatenus est actus fidei humanæ respectu obiecti revelati ab homine. Neque inconueniens est concedere actum, qui est fidei, posse esse falsum, non quatenus est fidei, neque respectu obiecti revelati à Deo, quia secundum hanc rationem infallibiliter est verus; sed quatenus est opinativus, & non fidei.

26 Obiic. Actus scientiæ est clarus, & evidens: actus fidei est obscurus: ergo non possunt esse in eodem subiecto, quia clarus, & obscurus non possunt in eodem subiecto reperiri. Apprehendunt claritatem, & obscuritatem instar lucis, & tenebrarum, quæ obiecto iam constituto contingunt, qui multum à re distant, claritas enim, aut obscuritas non sunt accidentia positiuè, neque negatiuè superaddita actibus intellectus, sed eademmet substantia actus identificata cum illis æquè positiua in actu obscuro, & in claro, claritas enim est ipse actus expressus, qui per se ipsum obiectum apertè intellectui proponit, & obscuritas est idē actus repræsentans obiectum involutè in se non habens expressionē illam, quã habet actus clarus, quod in illo quid positivum est, etiã per negationē explicetur: sicuti in homine quid positivum est non esse equum, quia per eandem formalitatem, per quã constituitur homo, constituitur non equus, quod est valde distinctum à negatione equi: ego enim sum non equus; non tamen sum negatio equi; & quantitas est non lux, non tamen est negatio lucis, & ita possunt in eodem subiecto convenire, & aer est subiectum lucis, & est subiectum quantitatē quæ est non lux: ita intellectus informatus actu scientiæ etiam intuitivæ est informatus luce, seu expressione, & informatus simul actu fidei circa idem obiectum, est informatus non luce, hoc est, actu quodam, qui non est lux, seu expressio ita clara sicuti est actus scientiæ: non tamen est informatus luce, & negatione lucis, & ita hæc claritas, & obscuritas rectè possunt in eodem subiecto reperiri, quia non privatiuè opponuntur, sed sunt duæ formæ quarum vna est expressio, & claritas obiecti, & alia in se talem expressionem non habet, & ita rectè in eodem subiecto componentur, sicuti componentur lux, & quantitas, quarum vna est claritas, & alia non claritas, id est entitas distincta à claritate: eodem enim modo dicitur actus fidei obscuritas intencionalis respectu intellectus ac potest dici quantitas obscuritas realis respectu subiecti, & non alio, quia sicut quantitas ex se claritatem non affert subiecto, licet non opponatur cum claritate distincta ab ipsa eidem obiecto inhaerente, sic actus fidei ex se non affert claritatem intellectui, neque opponitur cum claritate distincta ab ipso actu, qui illam affert.

27 Sed age iam: Do claritatem & obscuritatem esse quid positivum, & negativum actibus superadditū, adhuc optimè possent actus fidei, & scientiæ reperiri in eodem subiecto, quia claritas, & obscuritas non subiectantur immediatè in intellectu, sed in actibus, ac proinde haberent diversa

diuersa subiecta immediata: quod autem haberent idem subiectum mediatum, vel remotum inconueniens non est, de facto enim quantitas in communi sententia est informata luce, & albedo habens comune subiectum cum quantitate non est informata luce, quo fit, ut eadem materia prima sit subiectum quantitatis informatae luce, & ut media quantitate lucem recipiat & media albedine negationem lucis absolute non habet, sed non habet ex vi albedinis, seu media albedine. Sic contingeret si claritas, & obscuritas distinguerentur ab actu scientiae, & fidei, & hic obscuritas, ille claritate afficeretur, intellectus medio actu scientiae luce informato claritate haberet, & medio actu fidei lucem non habente, haberet negationem illius lucis, quia carebat actu fidei, non illius ut absolute existens, & recepta remote in intellectu, sed illius ut recepta ex vi actus fidei seu medio fidei actu. Hec ad soluendum argumentum petuntur a claritate, & obscuritate actuum fidei, & scientiae, quo probare intenditur hos actus inter se distinctos non posse in eodem subiecto reperiri. Ad obiectionem, quae ex eadem claritate, & obscuritate desumitur ad probandum non posse eundem actum esse fidei, & scientiae, alia debet adhiberi solutio, quam simul cum obiectione subijcio.

28 Obiic. 3. Idemmet indiuisibilis actus non potest esse clarus, & obscurus, etiam si obscuritas sit quid positium, & ita dicatur, non quia dicat priuationem claritatis, sed quia dicat entitatem quandam positium, quae claritas non est, sicuti quantitas dicitur entitas positua, quae non est lux, quia eadem entitas non potest esse claritas, & non claritas, homo, & non homo: ergo idemmet indiuisibilis actus non potest esse clarus, & obscurus: ergo non potest esse actus scientiae, & fidei. Probo consequentiam: actus fidei debet esse obscurus, actus scientiae debet esse clarus, idemmet actus non potest esse clarus, & obscurus: ergo non potest esse actus fidei, & scientiae.

19 Si procedat obiectio respectu actus respicientis duo obiecta, vnum ex motu fidei, aliud ex praemissis scientificis, adhuc actus potest dici clarus, & obscurus, sicuti dicitur evidens, & formidolosus actus qui fertur in duo obiecta, in vnum ex praemissis evidentibus, & in alterum ex probabilibus, ut probauimus conclusionem octauam, quia recte potest dici actus clarus respectu huius obiecti, & non clarus respectu illius obiecti, licet absolute dici nequeat clarus, & non clarus, quod enim respectu alicuius clarum est, non potest absolute dici non clarum, recte tamen respectu alicuius obiecti potest dici non clarum, in quo nullam exitum posse difficultatem reperiri, quia certum est plures cognitiones secundum eandemmet entitatem indiuisibilem ferri in duo obiecta diuerso modo, in vnum propter se, & in alterum non propter se, sed propter aliud: in vnum expresse, & in alterum non expresse, sed confuse: in vnum immediate, & in alterum non immediate, sed mediate. Procedere debet obiectio, ut aliquam speciem difficultatis praeseferat de eodem actu respiciente ex motu fidei & scientiae idem indiuisibile obiectum, habente respectu illius rationem fidei, & scientiae, & adhuc sic confecta facilem solutionem habebit. Persistunt aliqui dicentes adhuc illum clarum esse ex vno motu, & obscurum ex alio. Ita Arriaga supra, quod impugnauimus conclusionem sextam, ubi probauimus, non posse eundem actum esse formidolosum, & euidentem respectu eiusdem obiecti, etiam ex diuersis motu, quia etiam si motuum fidei non tribuat actui euidentiam, non ideo dicitur tribuere formidinem, quandoquidem euidentiam habet ex alio obiecto impossibilem cum formidine identificata cum actu: sic in nostro casu etiam si obiectum fidei non tribuat claritatem actui, si talis actus ex alio motu claritatem habeat, clarus absolute dicendus est, & non obscurus, alias hoc gymnasium luce a sole perfusum, obscurum dici poterit a catedra, quia ex illa lucem non habet, & ita posset dici clarum, & obscurum, clarum a sole, & obscurum a catedra.

30 Resp. actum fidei non exigere ex conceptu vniuersali actus fidei, esse actum obscurum, sed respicere obiectum motuum in actu primo ex se potens adaequate mouere, quod illi non tribuat claritatem, neque ab illo hanc vnquam habeat, sed talis natura, ut quotiescumque illud, & non aliud actus respexerit, omnino sine luce & obscurus euadat, quod habet actus fidei identificatus cum actu scientiae, qui motuum fidei respicit, a quo claritatem non trahit, sed tantum a motu scientifico, ita ut si solum motuum fidei,

& non scientificum respiciat, absque claritate, & obscurus euadat. Eadem est solutio adhibenda pluribus obiectionibus, quae sub eadem forma fiunt in diuersa materia contra conclusiones praecedentes, exempli gratia, actus fidei humanae, & actus opinionis sunt fallibiles: actus fidei diuinae est infallibilis: ergo actus fidei diuinae non potest identificari cum actu fidei humanae, neque cum actu opinionis. Resp. actus fidei humanae, & opinionis non esse essentialiter fallibiles absolute secundum se, sed tantum habere respectu naturae, ut si ex alio capite actus, qui illud respicit infallibilitatem non exhauiat, fallibilis necessarium euadat: quod habet actus fidei humanae, & opinionis identificatus cum actu fidei diuinae, a cuius motu infallibilitatem habet, quam non habere; sed potius fallibilitatem si tantum aliud motuum fidei humanae, vel opinionis respiciat.

Obiic. 4. Actus fidei est liber, & indiget affectu credulitatis, actus scientiae ex praemissis evidentibus est necessarius: sed idemmet actus non potest esse liber, & necessarius: ergo non potest esse actus fidei, & scientiae. Resp. concedendo priorem partem antecedentis videlicet actum fidei liberum esse, & distinguendo posteriorem: actus scientiae ex praemissis evidentibus est necessarius, quando ex his tantum deducitur, transeat: quando deducitur ex his, & simul respicit motuum fidei, nego. Quia praemissae evidentes non cogebant intellectum ad eliciendum actum respicientem ipsas praemissas, & motuum fidei, neque aliud quod caput erat, ex quo necessarius fuisset actus, ac proinde liber a voluntate imperatur, & ab imperio libero, a quo procedit liber euadit. Instabis: praemissae necessitatem intellectum ad aliquem actum circa conclusionem respicientem illas tanquam motuum, sed quando intellectus ex vi praemissarum, & ex motu fidei assentitur obiecto, non habet alium actum circa idem obiectum respicientem tantum praemissas: ergo ad actum respicientem simul motuum fidei, & praemissas evidentes, de facto praemissae intellectus necessitatur. Resp. praemissas habere connexionem cum actu respiciente praemissas, siue tanquam obiectum adaequatum, siue inadaequatum, & non posse esse sine aliquo illas respiciente tanquam vnico motuum, vel simul cum motu alio: non tamen habere virtutem, ut determinent intellectum ad actum respicientem ipsas, & motuum fidei, licet cum hoc illius exigentia esset expleta, & hoc existente esset sufficiens extremum suae connexionis. Ex quo fit, ut in actu primo tantum determinent intellectum, ut casu, quo voluntas non liber eliciat actum respicientem motuum fidei, & ipsas praemissas ad quem ipse non valent intellectum determinare, & cum illarum exigentia fuerit expleta, necessarium eliciat actum purae scientiae respicientem tantum praemissas, ad quem ipse possunt intellectum determinare. Ex quibus inferes casu, quo propositis praemissis, & motu fidei voluntas liber elicit actum respicientem vtrumque motuum fidei, & scientiae, cum quo praemissarum exigentia est expleta, praemissas in actu secundo ad nullum actum determinare, quia in actu primo tantum determinabant ad actum secundum ex vi illarum, casu quo voluntas non imperaret liber actum respicientem ipsas praemissas, & fidei motuum.

Obiic. 5. Motuum fidei, motuum opinionis, & motuum scientiae, quodlibet seorsim sumptum specificat actum distinctum specie ab alio: ergo non possunt simul duo illorum coniungi ad specificandum eundem numero actum. Confirmant aliqui praedictam obiectionem: Ex duabus speciebus non potest tertia alia resultare: ergo ex actibus provenientibus a diuersarum specierum specificatiuis non potest resultare actus vnus tertiae speciei seu idem numero actus habens vtramque rationem specificam, sicuti esse nequit idem numero indiuiduum quod sit homo, & equus. Respondeo, concessio primo antecedenti, & negando illius consequentiam: sepe enim ex commixtione duarum causarum resultat effectus specie distinctus ab illo, quem quilibet illarum seorsim sumpta produceret. Ad confirmationem dico non posse ex duabus speciebus oppositis resultare vnam tertiam, neque id contingere quod idem numero actus est fidei, & scientiae, quia ille actus non resultat, neque includit illam speciem, quam habet actus qui est purus actus fidei, neque illam quam habet actus, qui est purus actus scientiae, sed tantum habet praedicata quaedam vniuersalia fidei, & opinionis, quae vniocoe conueniunt praedicatis fidei, & scientiae, quae sunt diuisa in duobus actibus, quorum

quorum vnus est purus actus fidei, & alter purus actus scientiæ, & species infima, & forsan subalternā ab illis maximore differunt. Rem conuincet exemplum quod propono: Planta est viuens tantum vegetatiuum: Angelus est viuens tantum intellectiuum: Homo est viuens vegetatiuum & intellectiuum simul: ergo componitur ex planta & Angelo, & est species tertia resultans ex duobus oppositis: pessima consequentia: est enim diuersum vegetatiuum, & intellectiuum, quæ sunt in homine, qui vtroque gradu gaudet, à vegetatiuo, quod est in planta non habente alium gradū vitæ, & ab intellectu, quod est in Angelo hoc vitæ gradū tantum prædito. Sic in nostro casu, actus, qui semel est fidei & scientiæ, diuersam scientiæ rationem habet ab illa, quæ est in actu purè scientifico, & diuersam rationē fidei ab illa, quæ est in actu puro fidei. Ad vltimum, quod obicitur, non posse idem numero indiuiduum esse hominem, & equum. Resp. voces has hominis, & equi desumptas esse ad significandas species atomas, quæ non possunt in eadem entitatem confluere, secus prædicata superiora, & vniuersalia ad quæ significanda sunt imposita hæc nomina, fides, & scientia, quia plures actus scientiæ dantur specie distincti, & similiter plures actus fidei, licet præcisè ex motiui formalis fidei specie non differant, possunt ex pluribus aliis capitibus specie differre.

33 Obicitur. Actus, qui simul habet rationem fidei & scientiæ est specie distinctus ab actu scientiæ puræ, & fidei puræ. ergo supponit diuersos habitus ab illis, quos supponit actus puræ fidei, & puræ scientiæ, & diuersum habitum acquisitū gignet in intellectu ab illis, quos alij actus distincti fidei, & scientiæ in intellectu reliquerunt. Resp. ad actū scientiæ ex motiui scientifico naturali nullū habitum requiri, quia vnus, vel alter actus scientiæ sine habitu necessario faciendus est in omniū sententia, quæ habetis acquisitos ex actibus præsuppositis oriri defendit; neq; in intellectu habitū acquisitum distinctum ab speciebus dari cum multorum Doctorum consensu dicam Contr. 14. Punct. 2. De habitu infuso fidei respondeo non dandū esse distinctum habitum pro actibus specie differentibus quando non differunt specie ex motiui supernaturali, quod respicit actus fidei: non enim multiplicantur habitus nisi per ordinem ad diuersa obiecta formalia, etiam si sub eodem formali obiecto plures actus specie distincti possint reperiri.

34 Obicitur. Cognitio intuitiua & actus fidei non repugnant inter se: ergo Beatus potest habere fidem de existētia Dei. Resp. Beatum ratione status non posse habere actum fidei, non verò præcisè propter impossibilitatem physicam inter actum fidei, & intuitiuam visionem.

PUNCTUM IV.

De Memoria.

1 Ari memoriam intellectiuium sentiunt contra Auerroem. 6. natur. p. 5. c. 6. omnes Philosophi, & Theologi cum Arist. lib. de memoria, & reminiscētia S. Th. 1. p. q. 74. Scot. in 4. dist. 4. sunt tamen nonnulli, qui asserunt memoriā tantum propriè conuenire sensui interno, & impropriè intellectui. Ita Ferr. 2. contra Gentes c. 7. Refertur pro hac sententia testimonium D. Thomæ ibi, & Scoti supra q. 5. Scot. autem, & Angelicus Doctor nullatenus hanc sententiam defendunt, sed communem, quam ex illis tota schola didicit, videlicet in intellectu dari propriè memoriā, quia vt postea probabo, propriè huic potentie, memoriæ actus conuenit, & proprius, quàm sensui interno.

2 Memoria vulgò dicitur virtus conseruatiua specierum obiectorum præteritorum, quæ propria est intellectus, quæ dixi ab anima non distinguam, verò conseruatio harū specierum ad intellectū agentē, vel possibilem, seu passibilem pertineat, quæstio est purè de nomine: melius cetero dici, pertinere ad intellectum possibilem, aut passibilem, quia ad hunc pertinet specierum vltimus, cuius vis est præcipuū constitutiuium memoriæ in actu primo, potius quàm virtus illarum conseruatiua, quia sicut memoria in actu secundo, seu actus memoriæ est actus intellectus procedens necessario ex speciebus relictis ab aliis actibus, sic memoria per modum actus primi erit intellectus quatenus potens cum speciebus, quas per actus antea actos acquisiuit, actum memoriæ producere. Neque tantum in mea sententia non distinguente potentias ab anima, dicendum est intellectū à memoria non distinguī, sed etiam in sententia, quæ intellectum, & voluntatem, potentiam visuam, & auditiuam

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. II.

ab anima & inter se ipsas distinguit. Ita D. Thom. supra art. 7. & communiter omnes Doctores. contra Richard. in 2. dist. 14. q. 2. Ratio est, quia obiecta siue iam præterita, & prius cognita, siue futura, aut præsentia, eodem modo cognoscuntur, ac proinde ad eandem potentiam pertinent illarum cognitiones. Deinde quia virtutes cognoscitiuæ immediatè proponentes obiectum appetendum multiplicatur vnā cum appetitiuis: sed non datur duplex appetitus rationalis, vnus pro obiectis præteritis, & prius cognitis, aut amatis, & alius pro obiectis prius tactis, sed vnus pro omnibus: ergo non debent dari plures virtutes cognoscitiuæ, sed vna simplex, videlicet intellectus vnus pro his omnibus obiectis intelligendis.

Defumit intellectus hanc memoriæ denominationem quatenus percipere potest obiecta prius cognita per species relictas ex prioribus actibus, sicuti alias sortitur denominationes in ordine ad alios actus. Potentia nuda secundum se, intellectus possibilis dicitur: instructa speciebus, intellectus in actu primo appellatur: Perfecta aliquo actu, intellectus in actu secundo vocatur: si hic actus sit simplex apprehensio, vel intuitio, non specialem notionem tribuit potentie: si sit actus, quo inferitur vnum ex alio, virtus intellectiua quatenus est in actu primo ad illum, discursus appellatur, hoc est, virtus discursiua in hoc sensu hominem quem apprehendimus, rectè vnum ex alio deducere, dicimus excellenti polere discursu. Idem actus secundus discurrendi eodem discursus nomine sæpe significatur, in hoc sensu rectam illationem à nobis factam in quocunque negotio discursum optimum appellare cōsueuimus. Idemmet intellectus ratio dicitur, quatenus ratiocinando ex principiis conclusiones colligit, cuius nomen commune est actui primo sub ratione modò assignata, & actui secundo, quo hic actus primus exercetur. Ratio, seu ratiocinatio versari potest circa res diuinas, & æternas præciè in ordine ad mores, & speculatiuè contemplantum tantum; sub vtraque ratione intellectus ratio superior dicitur. Versatur etiam eadem ratio, seu ratiocinatio circa res caducas, & humanas, & per respectum ad hæc obiecta ratio inferior nominatur. Diuisit etiam Arist. 6. Ethic. c. 1. animam in opinatiuam, & scientificam, ad hanc, ait, pertinere habitus scientiæ: ad illam actus opinionis, quæ denominationes intellectui conueniunt, quatenus conclusiones ex principiis certis, & euidentibus, & ex probabilibus tantum inducere potest. Eandem locutionem frequenter habet Aug. lib. 10. de Ciuitate Dei. Vltimò intellectiua virtus mens dici solet propter eminentiam, quam habet super alias potentias, item à metiendo, quia intellectum metitur conuenientiam & disconuenientiam, probitatem, & improbitatem rerum, & actionum. Conscientia non tam est denominatio potentie, quàm nomen actus. Conscientia enim dicitur actus, quo nostras actiones examinamus, illiusq; momenta bonitatis, aut malitiæ perpendimus, quas si malas, dissonantesque rationi comperimus resultat in voluntate remorsus, & dolor, qui conscientie vermis dici solet: si autē omnes rectas, sicuti decent virum probū, quies, & gaudium in animo nascitur. Vnde 2. Corinth. 1. ait Apostolus: *Gloria nostra est testimonium conscientie nostræ.* Actus hic conscientie appellatur, vulgo dicitur oriri à synteresi, quæ constitit in habitu, seu facultate, quā facilis intellectus redditur ad assentiendum principiis practiciis. Synteresis Latine idē sonat quod conseruatio, quia iudicio talis habitus plura sunt, conseruanda, vel quia illius munus est conseruare officiū rationalis naturæ. Aliquando conscientia cū hoc habitu confunditur & conscientia dicitur habitus, quo ex principiis practiciis nostras actiones metimur cum recta rationis regula, & de honestate & malitia illorum iudicium facimus.

Circa memoriæ actum conueniunt omnes respicere obiectum iam prius tempore cognitum. Est quæstio, an illud necessariò vt cognitum reflexè respiciat, vel an sufficiat illud quod antea cognouit cognitione repetita circa idemmet obiectum iterum directè cognoscere? Hurt. disp. 5. sect. 8. refert Vasquium asserentem 1. p. tom. 2. disp. 208. n. 1. omnem actum memoriæ esse actum reflexum; quam sententiam ferè omnes recentiores tribuunt Patri Vasq. quem attente legi pro studio erga tantum Magistrum & oppositā sententiā defendere clarissimè ex ipsius verbis constare existimo, quapropter miror tot recentiores, pluresque huius magistri studiosos valde, ita deceptos fuisse, forsan omnes vnus culpā, qui illū sinistrè primò est interpretatus cui reliqui Vasquium nullo modo, aut parum attentè le-